

Становище

относно конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.1.Филология
(*Португалска литература*)

от проф. дфн Весела Кацарова,
Катедра „Англистика и американистика”,
Софийски университет „Климент Охридски”

Д-р Яна Андреева несъмнено проявява подчертана *последователност* в научната си дейност – докторският ѝ труд задълбочено разглежда проблемите на автобиографичното писане. Издадената представителна книга въз основа на този труд, „Аз-ът като друг – дискурси на идентичността в автобиографичното творчество на Фернанду Намора” (2007), буди голям интерес не само сред специалистите по португалистика. Освен това в приложения списък на публикациите фигурират множество статии върху дневниковия жанр, поместени както в български, така и в чуждестранни издания.

И все пак най-пространното ѝ изследване на тези проблеми е монографичният ѝ труд „Творец и общество в дневниците на португалските писатели от края на ХХ век”. В него д-р Андреева значително разширява параметрите на изследванията си, като включва в труда си цяла плеяда от най-известните и значими португалски автори през последните десетилетия на ХХ в. Особено важно в случая е, че темата за твореца и обществото в дневниците на разглежданите писатели не е достатъчно задълбочено разработена дори и от португалската критика, което придава *значимост и приносен характер* на настоящото изследване.

Дневниковото писане е представено в труда като жанр на „дързостта и безстрашието”. По моя преценка поради редица обективни обстоятелства нужна е и голяма *академическа дързост*, за да се изследва този жанр. Когато

го избира за обект на изследване, критикът неизбежно трябва да приеме предизвикателството, че дневниците на писателите се възприемат донякъде като странични, дори второстепенни творби в съпоставка с белетристиката им. Поради това само извънредно убедителният анализ може да докаже пълнокръвието, а също социалната и естетическата значимост на този вид проза. Друго голямо предизвикателство в случая е и твърде близката историческа перспектива, която неминуемо затруднява напълно трезвия безпристрастен поглед към проблематиката. И не на последно място, самият жанр се съпротивлява на строгата класификация поради присъщата си фрагментарност, хибридность и полифоничност. Д-р Яна Андреева се е справила успешно с всички предизвикателства и трудът ѝ убедително доказва огромната роля на дневниковото писане за разкриване сложната, многопластова същност на твореца, както и на процесите в обществото. Андреева също така последователно разкрива и естетическата стойност на този твърде подценяван литературен жанр.

По начало д-р Андреева е успяла да организира и да придаде *систематизиран вид* на огромен корпус, който се състои от над 8,000 страници дневникови текстове, включени общо в 27 книги на деветима значими португалски писатели. След добросъвестната преработка монографичният труд е придобил извънредно стройна структура. Освен набелязаните цели и подходи уводът предлага и стегнат обзор на основните теоретични постановки за дневниковия жанр, като се изтъкват типологизиращите му закономерности. Отбелязва се и приносът към теоретико-критическото изследване на автобиографичния жанр от българските литературоведи. Освен това в увода се дава ценна обща информация за развитието на дневниковия жанр в Португалия през един доста дълъг период, а също така се представя и кратък обзор на някои извънредно важни обществено-политически събития в Португалия. По този

начин изследването на д-р Андреева става *достъпно* за широк кръг читатели, проявяващи интерес към жанра.

Основната част на изследването уместно е разделена на две обемни глави, в които се открояват различните страни от личността на писателите, отразени в дневниците. В една и съща последователност се разкриват първо възгледите на авторите за творческия процес и художествените техники, а след това образите на творците се допълват и с информация за обществените им нагласи и политическите им пристрастия. По този начин портретът на твореца добива *плътност и убедителност*, а пространните цитати от дневниците му придават и *автентичност*. Напълно естествено е на места двете основни теми в труда да преливат една в друга, защото никога не би могло рязко да се отдели творческият облик на писателя от социалната му същност.

От голямо значение в изследването са обобщенията, които се правят в края на всяка основна глава. Там авторите се съпоставят, съизмерват, а също така се предлагат и значими изводи за характерните черти и спецификата на дневниковия жанр. Тези части от научния труд са извънредно важни и *приносни* и в преработения вариант на труда те са отделени в самостоятелни подглави.

Най-съществената преработка на предлагания монографичен труд се наблюдава в заключението, където частично формулираните изводи от предходните две глави се обобщават по убедителен начин. Освен това там се предлагат *интересни хипотези* за бъдещото развитие на жанра в португалската литература. Излагат се и *прогнози* за известни промени в жанровия модел на дневника в европейската традиция като цяло, като се очертават някои *нови насоки*. По този начин изследването излиза от тесните национални рамки на португалската литература и придобива *елементи на универсалност*.

Накрая бих искала да подчертая, че научното изследване на д-р Яна Андреева е много добре написано, с раздвижен, *богат, експресивен език* и стил, поради което се чете с лекота, но това достойнство на труда в никакъв случай не принизява високите му научни качества. Намирам монографията за особено *актуална* в съвременната сложна обществена действителност. Със задълбочения си всеобхватен анализ на голям брой дневници от утвърдени португалски писатели д-р Яна Андреева разкрива огромната социална значимост и естетическите достижения на един все още пренебрегван и недооценяван жанр.

Накрая искам да се спра върху цялостната богата и разнообразна дейност на д-р Яна Андреева като литературовед и преподавател. Освен множеството статии в научни издания тя е изготвила и полезни *учебни помагала* за студентите по португалистика. Написала е и голям брой *предговори* към издадени книги, с което е спомогнала за *популяризирането* на португалската литература в България.

Като имам предвид научните качества на монографичния труд и разностранните публикации на д-р Яна Андреева, смятам, че напълно заслужена трябва да бъде повишена в длъжността „доцент”.

Проф. дфн Весела Кацарова

21 септември 2011 г.